

Adam Perz

Akcja Katolicka – sukcesy, trudności i szanse

Kieleckie Studia Teologiczne 2, 373-385

2003

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

AKCJA KATOLICKA – SUKCESY, TRUDNOŚCI I SZANSE

Coraz bardziej dojrzewa w Kościele przekonanie o wielkiej roli, jaką mogą odegrać w nim świeccy¹. Z drugiej strony zaś w wielu parafiach wyczuwa się pewien dystans duszpasterzy wobec poczynań świeckich, a jeszcze częściej zauważa się zupełną bierność świeckich w sprawach parafialnych. Istnieje więc potrzeba obudzenia laikatu – przysłowiowego „olbrzyma”. Jedną z takich prób podjęto 10 lat temu dokonując reaktywacji Akcji Katolickiej (AK) w Polsce. W diecezji kieleckiej stowarzyszenie to zostało powołane na nowo do życia przez Biskupa Ordynariusza Kazimierza Ryczana, który widział i widzi potrzebę aktywności świeckich w diecezji. Jaki był wkład dotychczasowy AK w Polsce i w diecezji? Jakie inicjatywy były podejmowane przez świeckich? Jakie trudności istnieją w rozwoju AK i jakie są szanse na przyszłość? W niniejszym opracowaniu podjęto próbę odpowiedzi na powyższe pytania.

1. Działanie zespołowe świeckich – Akcja Katolicka

W drugiej połowie XX wieku Kościół wypuklił duchową sylwetkę katolika świeckiego, a także docenił działalność świeckich w Kościele i w świecie. Przede wszystkim Sobór Watykański II w Konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium* (KK) poświęcił osobny rozdział ludowi Bożemu, powołaniu świeckich oraz świeckim w Kościele. Tenże sobór wydał 18 listopada 1965 roku Dekret o apostołstwie świeckich *Apostolicam actuositatem* (DA). Wielką rolę w aspekcie ukazania panoramy działania świeckich we współczesnym świecie odegrała posynodalna Adhortacja apostołska *Christifideles laici* (ChL) z 30 grudnia 1988 roku.

Działanie zespołowe jest dzisiaj konieczne. Tylko w ten sposób można osiągnąć zamierzone cele i dotrzeć do zbiorowej mentalności. Kościół potwierdza

¹ W myśl nauczania soborowego termin „świeccy” obejmuje „wszystkich wiernych chrześcijan nie będących członkami stanu kapłańskiego i stanu zakonnego prawnie ustanowionego w Kościele, mianowicie wiernych chrześcijan, którzy jako wcieleni przez chrzest w Chrystusa, ustanowieni jako Lud Boży i uczynieni na swój sposób uczestnikami kapłańskiego, prorockiego i królewskiego urzędu Chrystusowego, ze swej strony sprawują właściwe całemu ludowi chrześcijańskiemu posłannictwo w Kościele i świecie”. KK 31.

prawo świeckich do zakładania stowarzyszeń w celach apostołskich². Prawo do zakładania stowarzyszeń w Kościele ma podstawę w chrzcie, na mocy którego chrześcijanin otrzymuje możliwość, powinność i moc czynnego udziału w misji Kościoła³.

Już na początku XX wieku trzeba widzieć zorganizowaną działalność apostołstwa świeckich, kiedy to rozpoczęła swą działalność AK jako szczególny rodzaj stowarzyszenia ludzi świeckich⁴. Wśród form zespołowego działania świeckich Sobór Watykański II wymienia właśnie AK:

Kilkadziesiąt lat temu w wielu krajach świeccy, coraz gorliwiej poświęcający się apostołstwu, zorganizowali różne formy działalności i zrzeszyli się w różne stowarzyszenia, które, zachowując ścisłą łączność z hierarchią, dążyły i dążą do celów prawdziwie apostołskich. Spośród nich lub także spośród podobnych dawniejszych instytucji należy wymienić przede wszystkim te, które choć różne stosowały metody, przyniosły jednak Królestwu Chrystusa bardzo obfite owoce i które słusznie zalecane i popierane przez papieży i wielu biskupów, otrzymały od nich miano Akcji Katolickiej i często określane były jako współpraca świeckich w apostołacie hierarchicznym⁵.

Ks. bp Piotr Jarecki (asystent kościelny Polskiej AK z ramienia Episkopatu Polski) tak definiuje stowarzyszenie noszące nazwę AK:

...szczególne stowarzyszenie, apostołska organizacja biskupa, która przejmuje pastoralny program biskupa za swój i oddaje wszystkie zdolności i siły w celu jego realizacji – zarówno na poziomie parafialnym jak i diecezjalnym czy krajowym⁶.

² „Zachowując należyty stosunek do władz kościelnych, mają świeccy prawo zakładać stowarzyszenia, kierować nimi i wstępować już do istniejących”. DA 19. Por. KK 37. Na ten temat wypowiada się także Kodeks Prawa Kanonicznego w kanonie 215: „Wierni mają prawo swobodnego zakładania stowarzyszeń i kierowania nimi dla celów miłości lub pobożności albo dla ożywienia chrześcijańskiego powołania w świecie, a także odbywania zebrań dla wspólnego osiągnięcia tych celów”.

³ Por. ChL 29.

⁴ Por. K. Jeżyna, *Akcja Katolicka w II Rzeczypospolitej*, Lublin 1996, s. 229. Formalnie AK została zapoczątkowana encykliką Piusa X *Il fermo proposito* (1905). Należy tu wspomnieć, że tenże papież po raz pierwszy użył terminu „AK” w motu proprio w roku 1903. Rozwój AK nastąpił za pontyfikatu Piusa XI, który w encyklice *Ubi arcano Dei* (1922) określił jej program i ramy organizacyjne. Por. M. Duda, *Akcja Katolicka. Studium teologiczno-pastoralne*, Częstochowa 1996, s. 32n.

⁵ DA 20. Szerzej na temat zespołowej działalności świeckich por. T. Borutka, *Rola świeckich w życiu Kościoła i społeczeństwa*, w: *Akcja Katolicka. Materiały studyjne 1997*, Warszawa 1997, s. 40–45; E. Zucchetti, *Duchowość ambrożyjskiej Akcji Katolickiej w Mediolanie*, KPD 3–4 (1996), s. 222–226; M. Duda, *Akcja Katolicka...*, dz. cyt., s. 97–101.

⁶ P. Jarecki, *Uczynić nową Akcję Katolicką w parafii. Komentarz*, w: *Apostołować miłosierdziem. I Krajowa Pielgrzymka Akcji Katolickiej w Polsce*. Rzym

Do stowarzyszenia mogą należeć tylko pełnoletni katolicy świeccy⁷.

Celem Akcji Katolickiej jest pogłębianie formacji chrześcijańskiej oraz organizowanie bezpośredniej współpracy katolików świeckich z hierarchią kościelną w prowadzeniu misji apostołskiej Kościoła⁸.

Cel ten AK realizuje poprzez:

- pogłębienie życia religijnego, moralnego, intelektualnego i kulturalnego oraz ukierunkowanie na zadania apostołskie;
- przenikanie wartościami ewangelicznymi życia społecznego;
- zajmowanie stanowiska w sprawach publicznych Kościoła (zwłaszcza gdy pojawiają się zagrożenia wiary i moralności);
- kształcenie działaczy katolickich i wychowanie ich do aktywności w życiu społecznym, gospodarczym, kulturalnym i politycznym⁹.

2. Reaktywowanie Akcji Katolickiej w Polsce

AK w Polsce ma swoją długoletnią tradycję. Została powołana do istnienia przez Episkopat Polski, zgromadzony na konferencji w Poznaniu w dniu 30 czerwca 1930 roku¹⁰. W przededniu II wojny światowej gromadziła aż 750 tys. członków¹¹. Do głównych nurtów zaangażowania świeckich w okresie międzywojennym należały m.in.:

23 IV–1 V 2003 r., red. H. Gromysz, Warszawa 2003, s. 41. Faktycznie, jedną z cech charakterystycznych tego stowarzyszenia jest – według założeń statutowych – bezpośrednia współpraca katolików świeckich z hierarchią kościelną. Por. Statut Akcji Katolickiej w Polsce, II, art. 9.

⁷ „Członkiem zwyczajnym Akcji Katolickiej może zostać katolik świecki, który ukończył 18 rok życia”. Statut Akcji Katolickiej w Polsce, III, art. 12.

⁸ Por. tamże, II, art. 9.

⁹ Por. tamże.

¹⁰ Por. R. Podpora, *Akcja Katolicka w Archidiecezji Lubelskiej*, w: *Akcja Katolicka w społeczeństwie Polskim*, red. tenże, Lublin 1999, s. 114. Głównym organem AK był, powołany w listopadzie 1930 roku przez kardynała A. Hlonda, Naczelny Instytut Akcji Katolickiej z siedzibą w Poznaniu, którego pierwszym dyrektorem został bp S. Adamski. Naczelnemu Instytutowi podlegały instytuty diecezjalne. W skład AK weszły istniejące wcześniej stowarzyszenia katolickie, m.in. Związek Katolicki i Liga Katolicka. Por. M. Duda, *Akcja Katolicka...*, dz. cyt., s. 38–41.

¹¹ Por. W. Zdaniewicz, *Akcja Katolicka*, w: *Historia katolicyzmu w Polsce*, Warszawa 1981, s. 448; K. Dobrowolska, *Odnowić życie w parafii*, „Niedziela” Kielce 27 kwietnia 2003, s. V. Szerzej na temat AK w II Rzeczypospolitej por. K. Jeżyna, *Akcja katolicka...*, dz. cyt., a także M. Starczewski, *Obecność i aktywność Akcji Katolickiej w parafii w II Rzeczypospolitej*, KPD 5 (1997), s. 465–490.

- formacja intelektualna;
- formacja duchowa;
- kształcenie z zakresu teorii i praktyki apostołstwa;
- działalność wydawnicza;
- zapoznawanie z myślą katolicką w dziedzinie filozofii, liturgii i kultury;
- organizowanie dla młodzieży wycieczek, obozów, przedstawień, wieczornic i kursów (np. ratownictwa);
- zakładanie Katolickich Uniwersytetów Ludowych;
- prowadzenie działalności charytatywnej;
- wychowywanie szerokich rzesz do odbioru radia, teatru, filmu¹².

Jednak wybuch II wojny światowej i działania wojenne na terytorium Polski przeszkodziły pełnemu rozkwitowi AK w Polsce. Potem nastął czas systemu komunistycznego, a jednym z pierwszych pociągnięć władzy komunistycznej była likwidacja AK, ponieważ mogła się sprzeciwiać usuwaniu Boga z życia społecznego.

Dopiero na początku ostatniej dekady XX stulecia powstał sprzyjający klimat i możliwości reaktywowania stowarzyszenia¹³. Ostatecznym sygnałem w tym względzie był głos Jana Pawła II. Podczas wizyty biskupów polskich *ad limina apostolorum* 12 stycznia 1993 roku Ojciec Święty, wspominając AK w Polsce międzywojennej i jej wielorakie owoce, wyraził wobec biskupów życzenie, aby ona na nowo zajęła poczesne miejsce w panoramie zrzeszeń katolickich w Ojczyźnie:

Wierni świeccy, należycie uformowani, winni poczuć się rzeczywistymi podmiotami w życiu Kościoła. Zakłada to tak z ich strony, jak ze strony duchowieństwa, potrzebę zmian we wzajemnych relacjach, umiejętność współpracy, postawę cierpliwego dialogu, służby i obustronnego zaufania. Niezastąpionym środkiem formacji apostołskiej są organizacje, stowarzyszenia i ruchy katolickie. Wśród nich szczególnie miejsce zajmuje Akcja Katolicka, która kiedyś w Polsce była tak żywa i przyniosła tyle wspaniałych owoców. Trzeba więc, aby na nowo odżyła. Bez niej bowiem infrastruktura zrzeszeń katolickich w Polsce byłaby niepełna¹⁴.

Podjmując wezwanie Papieża, 3 maja 1995 roku Konferencja Episkopatu Polski powołała na nowo do istnienia AK w Polsce¹⁵ z nadzieją, że jeszcze

¹² Por. R. Podpora, *Akcja Katolicka...*, art. cyt., s. 115.

¹³ Oczywiście, nie mogło być mowy o odtworzeniu struktur identycznych, jak przed II wojną światową. Należało wypracować nowy model AK, jednak nie z pominięciem doświadczeń przeszłości. Por. J. Nagórny, *Wstęp*, w: K. Jeżyna, *Akcja Katolicka...*, dz. cyt., s. 6; E. Weron, *Jak zakładać Akcję Katolicką*, Poznań 1996, s. 30–35.

¹⁴ Jan Paweł II, *Kościół wspólnotą ewangelizacyjną*, „L'Osservatore Romano”, 2 (1993), s. 16.

¹⁵ Por. M. Duda, *Dlaczego i jak zakładać Akcję Katolicką?*, „Kielecki Przegląd Diecezjalny” (dalej KPD), 1–2 (1996), s. 57.

bardziej włączy ona ludzi świeckich w budowanie Kościoła Chrystusowego oraz w zorganizowaną misję apostołską, dzięki której będą oni mogli „czynić obecnym i aktywnym Kościół w takich miejscach i takich okolicznościach, gdzie jedynie przy ich pomocy stać się on może solą ziemi”¹⁶. AK jest stowarzyszeniem, w którym katolicy świeccy mogą realizować to powołanie, jakie otrzymali na mocy sakramentów chrztu i bierzmowania¹⁷.

Organizowaniu struktur AK w Polsce towarzyszył list pasterski Episkopatu Polski z 6 maja 1995 roku *Akcja Katolicka w służbie nowej ewangelizacji*. W liście tym biskupi uwypuklili jeden z elementów istotnych dla AK, a mianowicie jej inspirację duchowo-religijną i moralną. Stwierdzili:

Akcja Katolicka nie jest powołana, aby stać się partią polityczną. Chociaż katolicy jako obywatele mają prawo i obowiązek łączyć się w różnych stowarzyszeniach politycznych, to cel Akcji Katolickiej jest celem Kościoła¹⁸.

Dalej list pasterski mówił o relacji AK – inne stowarzyszenia i ruchy katolickie:

Akcja Katolicka nie zastrzega sobie monopolu apostołstwa świeckich i nie ma zamiaru kierować innymi stowarzyszeniami czy ruchami katolickimi, z którymi powinna współpracować¹⁹.

W liście Episkopat przypomniał, co jest podstawą działania świeckich w świecie:

Podstawą teologiczną i motywem do działania katolików w świecie jest przyjęty Chrzcizm, Bierzmowanie i Eucharystia – sakramenty życia chrześcijańskiego, które wyposażają ochrzczonego w mandat odpowiedzialności za wiarę i nakładają obowiązek jej głoszenia oraz obrony²⁰.

W liście została także przypomniana metoda działania AK:

- 1) przyjrzeć się sytuacji życiowej;
- 2) przemyśleć i ocenić tę sytuację w świetle wartości i zasad Ewangelii;
- 3) działać, promując czyny z wiary²¹.

¹⁶ KK 33.

¹⁷ Por. tamże. Opracowano statut, który został przyjęty przez Konferencję Episkopatu Polski, a także uzyskano osobowość prawną cywilną. Statut jest dostępny np. w: KPD 5 (1996), s. 296–310; E. Weron, *Jak zakładać...*, dz. cyt., s. 71–86. Tamże (s. 87) znajduje się także *Rozporządzenie ministra – szefa Urzędu Rady Ministrów z dnia 19 sierpnia 1996 r. w sprawie nadania osobowości prawnej Akcji Katolickiej* (por. także Dziennik Ustaw Nr 107 z dnia 6 września 1996 r., poz. 512).

¹⁸ Episkopat Polski, *Akcja Katolicka w służbie nowej ewangelizacji*, „Biuletyn Krajowego Instytutu Akcji Katolickiej w Polsce”, 34 (1995), s. 31.

¹⁹ Tamże.

²⁰ Tamże.

²¹ Por. tamże, s. 32.

Czym zajmuje się AK w Polsce? Na przykładzie programu działania AK w Polsce w 2003 roku można stwierdzić, że AK podejmuje program duszpasterski Kościoła katolickiego w Polsce. Zatem w roku 2003 AK realizuje temat: „Umilować Chrystusa w liturgii”. Zakres działania AK wyznaczają 4 płaszczyzny: liturgia i modlitwa, formacja, problematyka społeczna oraz zagadnienia organizacyjne.

Na płaszczyźnie liturgii i modlitwy członkowie AK są wezwani do uczestnictwa w rekolekcjach i dniach skupienia, do codziennej lektury Pisma świętego, do adoracji Najświętszego Sakramentu w kościele (przez 15 minut jeden raz w tygodniu, a przez 30 minut jeden raz w miesiącu – najlepiej w pierwszy piątek miesiąca), do udziału w pielgrzymce AK w Polsce do Częstochowy i do uczestnictwa we Mszy świętej w niedzielę i w miarę możliwości w dzień powszedni. Każde spotkanie Parafialnego Oddziału AK rozpoczyna się odmówieniem dziesiątki różańca.

W dziedzinie formacji Zarząd Główny AK w Polsce proponuje m. in. wspólną lekturę Encykliki Jana Pawła II *Dives in Misericordia*, systematyczne studiowanie i wspólne rozważanie materiałów formacyjnych AK w Polsce na 2003 rok: „Formacja 2003”, wspólną lekturę książki ks. biskupa Piotra Jareckiego *Potrzebni*, uczestnictwo w X Tygodniu Społecznym w Warszawie: 8–11 maja.

AK w Polsce podejmuje również problematykę społeczną, na którą składa się problematyka europejska (organizowanie spotkań, paneli, seminariów w kontekście planu wstąpienia Polski do Unii Europejskiej), upowszechnianie katolickiej nauki społecznej, przybliżanie problematyki funkcjonowania katolików świeckich w warunkach demokracji liberalnej, nawiązanie współpracy z samorządami lokalnymi i organizacjami pozarządowymi, szczególnie z zespołami zajmującymi się problematyką pomocy rodzinie, bezrobotnym, ubogim.

W obszarze zagadnień organizacyjnych AK w Polsce podejmuje wysiłki w celu utworzenia Domu AK w Polsce. Taki Dom Katolicki może powstać także w diecezji czy nawet w parafii we współpracy z samorządami lokalnymi. Domy te miałyby się zająć problematyką społeczną (w tym problemem bezrobocia), edukacyjną, kulturalną, sportem, rekreacją itp. AK weźmie udział w organizacji Dnia Papieskiego w Polsce, przeprowadzi także ankietę w celu uzyskania syntetycznej informacji: kto tworzy AK w Polsce? Podejmie się również zorganizowania zespołu redakcyjnego i zespołu korespondentów biuletynu informacyjno-formacyjnego AK w Polsce, ukazującego się w sposób cykliczny, i zorganizowania konkursu poezji religijnej dla młodzieży i dorosłych. Wreszcie podejmie starania, aby stworzyć fundację w celu pozyskiwania środków na cele społeczne, edukacyjne i kulturalne²².

²² Por. *Kierunki działania Akcji Katolickiej w Polsce w 2003 r.*, „Biuletyn Krajowego Instytutu Akcji Katolickiej w Polsce”, 11 (2003), s. 12–13.

3. Akcja Katolicka w Kielcach

AK istniała już w Kielcach w roku 1934, kiedy to nastąpiło połączenie Stowarzyszenia Polskiej Młodzieży Męskiej oraz Żeńskiej. Jej protektorem był ks. bp Czesław Kaczmarek, który został mianowany ordynariuszem diecezji kieleckiej jako asystent kościelny AK w Płocku²³.

Ks. Bp Kazimierz Ryczan, dekretem z dnia 23 IX 1995 roku, powołał na nowo do istnienia AK w diecezji kieleckiej²⁴, a pierwszym jej asystentem kościelnym został ks. Jerzy Marcinkowski²⁵. Opracowano statut kieleckiej AK²⁶. Apostolska działalność AK w diecezji kieleckiej miała obejmować 4 płaszczyzny: religijną, kulturową, społeczną i polityczną²⁷.

Diecezjalna AK uzyskała osobowość prawną. Dziennik Ustaw Nr 70 z dnia 3 lipca 1997 roku opublikował Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 czerwca 1997 r. w sprawie nadania osobowości prawnej Akcji Katolickiej Diecezji Kieleckiej²⁸.

²³ Por. J. Pisiewicz, *Akcja katolików. Rozmowa z ks. dr Jerzym Marcinkowskim, asystentem Akcji Katolickiej Diecezji Kieleckiej*, „Słowo” 20 marca 1996, s. 8.

²⁴ „Od początku działalności Kościoła, ludzie świeccy pomagali Apostołom w ich ewangelizacyjnej posłudze (por. Rz 16; Flp 4, 3). Współdziałanie to dostrzegamy także na przestveni wieków. Tak więc, dobrze zorganizowana współpraca świeckich w apostołstwie hierarchicznym, należy od czasów apostołskich do stałej i owocnej tradycji Kościoła.

Prawdę tę – za nauką Soboru Watykańskiego II – przypomniał na nowo Katechizm Kościoła Katolickiego (por. KKK, nn. 904–906). Ojciec Święty, Jan Paweł II, do biskupów polskich w dniu 12 I 1993 r. powiedział, że na duszpasterskiej mapie Polski brak jest sprawdzonej w innych krajach ponadpokoleniowej formy apostołstwa świeckich, którą zalecił wprowadzić. Jest nią «Akcja Katolicka, która kiedyś w Polsce była tak żywa i przyniosła tyle wspaniałych owoców. Trzeba więc, aby na nowo odżyła. Bez niej bowiem infrastruktura zrzeseń katolickich w Polsce byłaby niepełna».

Mając przeto na uwadze coraz to większe potrzeby i zadania duszpasterskie związane z wymogami, jakie niosą nowe czasy u progu trzeciego tysiąclecia chrześcijaństwa, a równocześnie opierając się na chlubnych tradycjach organizacji Akcji Katolickiej w Kościele Kieleckim, powołuję Akcję Katolicką Diecezji Kieleckiej.

Akcja Katolicka w swojej działalności kierować się będzie nauką Kościoła i zatwierdzonymi statutami.

Na pomysły rozwój tej duszpasterskiej inicjatywy, która jednocześnie będzie siłą apostołatu hierarchicznego i apostołatu właściwego powołaniu i misji wiernych świeckich w Kościele Kieleckim, wszystkim podejmującym trud organizacyjny z serca błogosławieństwo”. Dekret erygujący Akcję Katolicką Diecezji Kieleckiej, w: Archiwum Kieleckiej Kurii Diecezjalnej, sygn. OZ-3/95; KPD 5 (1995), s. 469.

²⁵ Por. „Biuletyn Krajowego Instytutu Akcji Katolickiej w Polsce”, 71 (1995), s. 9.

²⁶ Tekst statutu dostępny w: *Zarządzenia posynodalne biskupa kieleckiego*, Kielce 2002, s. 93–107.

²⁷ Por. J. Marcinkowski, *Akcja Katolicka darem i zadaniem dla Kościoła Kieleckiego*, KPD 5 (1995), s. 471.

²⁸ Przedruk z Dziennika Ustaw w: KPD 5 (1997), s. 465.

14 września 1998 roku zostały wybrane władze statutowe Diecezjalnego Instytutu AK²⁹. 16 listopada 1998 roku prezes w piśmie do Krajowego Biura AK pisała, że w diecezji kieleckiej jest 71 parafialnych oddziałów AK, z których jednak tylko 12 ma wybrane parafialne władze statutowe. W sumie we wszystkich oddziałach jest około 1000 członków³⁰.

AK diecezji kieleckiej podjęła kilka inicjatyw na arenie diecezjalnej. Należy tu wyliczyć: bojkot pornografii³¹, Szkołę Formacji Społeczno-Politycznej przy AK działającą w latach 1998–2000³², organizowanie bibliotek parafial-

²⁹ Zarząd utworzyli: prezes – Janina Wojciechowska (Kielce), wiceprezesa – Witold Świtalski (Ociesęki) i Jarosław Nyk (Kielce), sekretarz – Tomasz Sańpruch (Kielce), skarbnik – Edward Ambroży (Bodzentyn), członkowie – Krzysztof Nurkowski (Stary Korczyn), Zbigniew Kasprzyk (Skała), Andrzej Rabski (Charsznica), Agnieszka Dziarmaga (Kielce). Por. Archiwum AK w Kielcach.

³⁰ Por. tamże.

³¹ Por. *Bojkot pornografii. Apel wiernych świeckich*, w: tamże. Na temat reakcji świeckiej prasy lokalnej na przeciwdziałanie pornografii zob. M. Szewczyk, *Niczym „Szatańskie wersety”*, „Gość Niedzielny”, Kielce 10 listopada 1996, s. 17.

³² Tematy spotkań formacyjnych odbywających się w Szkole Formacji Społeczno-Politycznej przy AK diecezji kieleckiej w roku kalendarzowym 1998 i 1999 (w nawiasie prelegenci):

- „Życie religijne i kulturalne w obozach internowania w okresie stanu wojennego w Polsce” (Z. Kitówna i N. Gawlik);
- „Etyka a polityka – etyka w prowadzeniu polityki” (W. Nieduszyński i R. Gawlik);
- „Cechy lidera stowarzyszeń katolickich” (K. Wojcieszek);
- „Duchowość członka i lidera Akcji Katolickiej” (Ks. J. Marcinkowski);
- „Katolicki personalizm społeczny. Program personalistycznego ładu społeczno-politycznego w ujęciu papieża Piusa XII” (Ks. A. Chycki);
- „Początki partii chrześcijańsko-demokratycznych w Niemczech, we Włoszech i we Francji” (M. Hołubicki);
- „Chrześcijańska Demokracja w Polsce – historia, stan obecny i perspektywy” (M. Hołubicki i Ks. E. Skotnicki);
- „Ewangelizacja i polityka. Podstawy udziału katolików świeckich w życiu politycznym” (P. Nitecki);
- „Nauka społeczna Kościoła katolickiego w dobie Soboru Watykańskiego II: Encykliki społeczne papieża Jana XXIII – *Mater et Magistra* i *Pacem in terris*” (M. Olszewski) i „Społeczne nauczanie papieża Pawła VI i nauka społeczna Soboru Watykańskiego II” (P. Gondek i Ks. E. Skotnicki);
- „Mass media – Kościół i społeczeństwo. Zadania, zagrożenia i nowe perspektywy w III Tysiącleciu chrześcijaństwa” (A. Dziarmaga i J. Wojciechowska);
- „Godność pracy ludzkiej i jej pierwszeństwo przed kapitałem” (Ks. F. J. Mazurek);
- „Człowiek i praca w nauczaniu papieża Jana Pawła II” (Ks. P. Markielowski);
- „Kościół w Polsce na przełomie 2000 roku” (J. Łopuszański);
- „Uczestnictwo wiernych świeckich w życiu społeczno-politycznym – obowiązek czy przywilej?” (Ks. J. Marcinkowski);

nych³³, współorganizację sprzedaży „cegiełek” na budowę Świątyni Opatrzności Bożej, a także utworzenie pod patronatem AK Ośrodka Informacji o Nowych Ruchach i Sektach Religijnych³⁴.

W październiku 2002 roku Ks. Bp Kazimierz Ryczan powierzył funkcję kościelnego asystenta Diecezjalnej Akcji Katolickiej ks. Adamowi Perzowi³⁵. Ten przeprowadził wśród wszystkich księży proboszczów ankietę, w celu poznania kondycji AK w diecezji. Jedno z pytań brzmiało: „Jeśli w parafii nie istnieje Parafialny Oddział AK – czy i jaką ksiądz proboszcz widzi możliwość jego powołania do życia (wziąć pod uwagę specyfikę parafii i parafian, istniejące już grupy/stowarzyszenia w parafii, cele i zadania AK, możliwość sprawowania opieki duszpasterskiej przez księdza w parafii, uiszczanie składek członkowskich itp...)”. W wyniku przeprowadzonej ankiety ustalono, że w dniu 1 marca 2003 roku stan AK w diecezji przedstawiał się następująco:

– „Kościół starożytny i średniowieczny o polityce jako służbie społecznej; Kościół przed i po Soborze Watykańskim II o polityce” (Ks. D. Olszewski);

– „Pluralizm i tolerancja w życiu społecznym a obecność i obrona wartości chrześcijańskich; Duchowieństwo a zaangażowanie polityczne” (Ks. A. Zwoliński);

– „Co to jest partia polityczna? Zadania, metody działania i przywódca partii politycznej” (M. Olszewski);

– „Zasady katolickiej nauki społecznej jako podstawa budowania jedności ideowej i programowej prawicy” (Ks. J. Maj);

– „Idea narodowa, jej rola, znaczenie i sposoby urzeczywistnienia w warunkach zjednoczonej Europy” (A. Zawisza);

– „Demokracja – narzędzie budowania silnych struktur państwowych czy sposób na manipulowanie społeczeństwem?” (M. Błaszczński);

– „Sumienie polityka – odpowiedzialność za przyszłość” (Ks. A. Chycki);

– Wychowanie polityczne. Organizacja i praktyczne zadania rejonowych Szkół Formacji Społeczno-Politycznej w diecezji kieleckiej (Ks. J. Marcinkowski);

– „Historia ruchów politycznych w Polsce w XX w. na tle ówczesnej Europy; Ruch socjalistyczny i komunistyczny; Ruch liberalny i konserwatywny; Ruch narodowy i ludowy” (R. Krawczyk);

– „Historia stowarzyszeń skupiających wiernych świeckich na przykładzie wybranych krajów europejskich w XIX i XX w.” (Ks. J. Marcinkowski);

– „Akcja Katolicka w Polsce i Diecezji Kieleckiej w okresie międzywojennym i po reaktywowaniu w 1995 roku” (W. Świtalski);

– „Chrześcijański sens polityki i model polityka kierującego się wartościami chrześcijańskimi” (Ks. J. Marcinkowski). Por. Archiwum AK w Kielcach.

³³ Por. J. Pisiewicz, *Akcja katolików...*, art. cyt., s. 8; *Apel Akcji Katolickiej w Kielcach*, „Gość Niedzielny”, Kielce 17 marca 1996, s. 12.

³⁴ Por. J. Pisiewicz, *Akcja katolików...*, art. cyt., s. 8.

³⁵ Dekret biskupa kieleckiego, w: Archiwum Kieleckiej Kurii Diecezjalnej, sygn. XP. CIX-19/02.

1) AK istniała w 5 parafiach i liczyła 124 osoby (parafia Charsznica – 36 osób; parafia Miłosierdzia Bożego w Kielcach – 35 osób, parafia Koniecpol-Chrzastów – 35 osób; parafia Secemin – 12 osób i parafia Stary Korczyn – 6 osób). Trzeba tu zaznaczyć, że oddziały AK w tych parafiach działały wówczas nieformalnie, gdyż nie istniał Diecezjalny Zarząd AK (jego kadencja już upłynęła, a nie wybrano jeszcze nowych władz), a osoby pełniące funkcje w parafialnych oddziałach miały już nieaktualne nominacje.

2) Jakie są perspektywy? Z przeprowadzonego rozeznania wynika, że w 184 parafiach (na ogólną liczbę 301) nie ma możliwości powołania do życia parafialnych oddziałów AK. Wśród przyczyn duszpasterze wymieniali m.in.: niechęć do przynależenia do grup, a tym bardziej do stowarzyszeń, konieczność płacenia składek członkowskich, niechęć do angażowania się w życie parafii, wymieranie parafii wiejskich, nieudane próby powoływania do życia AK czy innych grup³⁶.

Mimo usilnych starań, podejmowanych od roku 1997, AK w diecezji jest – jak widać – dość skromna. Długi okres nieobecności AK w diecezji sprawił, że reaktywacja jest trudna. Jednak należy podjąć wysiłki w celu ożywienia działalności AK. Stąd też 2 kwietnia 2003 roku biskup kielecki zatwierdził skład personalny Zarządu Diecezjalnego Instytutu AK. Jego prezesem został Józef Snochowski³⁷. Pod koniec kwietnia, w I Ogólnopolskiej Pielgrzymce Akcji Katolickiej, dwóch delegatów z diecezji zawiozło Ojcu Świętemu dary

³⁶ Por. Ankieta dotycząca Parafialnego Oddziału Akcji Katolickiej, w: Archiwum AK w Kielcach.

³⁷ Skład osobowy Zarządu DIAK:

Józef Snochowski (Kielce) – prezes
 Janina Szymkowska (Kielce) – wiceprezes
 Teresa Rębosz (Kielce) – wiceprezes
 Anna Skupin (Kielce) – sekretarz
 Stanisław Gwiazda (Secemin) – skarbnik
 Witold Pudło (Koniecpol) – członek
 Wiesław Pastuszka (Kielce) – członek
 Maria Obara (Kielce) – członek

Halina Barchan (Kielce) – członek. Por. Dekrety biskupa kieleckiego, w: Archiwum Kieleckiej Kurii Diecezjalnej, sygn. OZ-6-14/03.

Z kronikarskiego obowiązku należy dodać, że biskup kielecki tegoż samego dnia zatwierdził skład personalny Komisji Rewizyjnej DIAK:

Adam Grzywnowicz (Charsznica) – przewodniczący
 Jolanta Gwiazda (Secemin) – zastępca przewodniczącego
 Stefan Sygit (Koniecpol) – sekretarz
 Włodzimierz Paluch (Charsznica) – członek

Zygmunt Piątkiewicz (Secemin) – członek. Por. Dekret biskupa kieleckiego, w: Archiwum Kieleckiej Kurii Diecezjalnej, sygn. OZ-15/03.

duchowe w postaci zobowiązania do modlitwy – codziennej Koronki do Bożego Miłosierdzia i Różańca w intencji Ojca Świętego, w intencji dziecka poczętego, o pokój na świecie, a także do codziennej modlitwy o powołanych do służby Bożej³⁸.

4. Akcja Katolicka szansą dla parafii

Wydaje się, że AK jest stowarzyszeniem koniecznym w parafii, aby jej oblicze uległo odnowie. Właśnie problemowi odnowy parafii było poświęcone sympozjum Włoskiej Akcji Katolickiej, które odbyło się w lutym 2003 roku. Z tej racji Jan Paweł II skierował do jej asystentów przesłanie³⁹, w którym nazywa parafię:

- „domem wspólnoty chrześcijańskiej” – przynależy się do niej od momentu chrztu świętego;
- „Szkołą świętości” – dla wszystkich bez wyjątku;
- „laboratorium wiary” – tu są przekazywane główne elementy tradycji chrześcijańskiej;
- „miejscem formacji” – tu człowiek uczy się wierzyć oraz włącza się w apostołstwo⁴⁰.

Papież daje wskazówki, w jakich dziedzinach AK w parafiach mogłaby się wyspecjalizować. W pierwszym rzędzie w nauczaniu Soboru Watykańskiego II. Choć już wiele lat minęło od soboru, dużo jeszcze pozostaje do zrobienia. Sobór Watykański II jest nadal – według papieża – „niezawodną busolą” dla Piotrowej łodzi⁴¹, a „dokumenty soborowe «świętymi drzwiami», przez które musi przejść każda wspólnota parafialna” w trzecie tysiąclecie chrześci-

³⁸ Dary te zostały zapisane w Księdze Pamiątkowej Polskiej AK, którą podarowano Ojcu Świętemu. Por. K. Dobrowolska, *Odnowić życie...*, art. cyt., s. V.

³⁹ Por. Jan Paweł II, *Rola Akcji Katolickiej w parafii. Przesłanie Ojca Świętego do asystentów Włoskiej Akcji Katolickiej*. Przesłanie to Ojciec Święty wręczył przedstawicielom stowarzyszenia podczas audiencji generalnej 19 lutego 2003 roku. Treść tego przesłania można znaleźć w kwietniowym wydaniu polskiej wersji „L'Osservatore Romano” z 2003 roku, a także w: *Apostołować miłosierdziem...*, dz. cyt., s. 27–32 oraz w: „Biuletyn Krajowego Instytutu Akcji Katolickiej w Polsce”, 11 (2003), s. 3–5.

⁴⁰ Por. tamże, s. 1. Por. także P. Jarecki, *Uczynić nową...*, art. cyt., s. 33–36. Ks. bp Jarecki zauważył, że włoskie określenie jest bardziej obrazowe: „sala gimnastyczna formacji”. „Tak jak na stadion czy salę gimnastyczną idziemy, aby poprawiać tężyznę fizyczną, tak do parafii idziemy, aby «pocić się nad duchem», inwestować w ducha, ćwiczyć wartości religijne, duchowe i moralne”. Tamże, s. 34.

⁴¹ Por. Jan Paweł II, *Rola Akcji Katolickiej w parafii...*, dz. cyt., 2; *Novo millennio ineunte*, 57.

jaństwa⁴². Z tego względu członkowie AK w sposób szczególny mają zapoznawać się z dokumentami soborowymi, wnikać w literę i ducha, wprowadzać tego ducha i literę w rzeczywistość parafialną⁴³.

AK może się wyspecjalizować również w duchowości komunii (jedności) z biskupem i z Kościołem lokalnym. Tę wartość może wnieść AK we wspólnotę chrześcijańską⁴⁴. „Akcja Katolicka ma być zbiorowym, zorganizowanym apostołem komunii wewnątrzkościelnej. Komunii z biskupem, komunii z kościołem lokalnym”⁴⁵.

Papież widzi potrzebę odnowienia AK, a poprzez jej odnowienie odnowieniu ulegnie również parafia: „Tylko odnowiona Akcja Katolicka może przyczynić się do odnowy parafii”⁴⁶. Jakie ideały powinny przyświecać AK, aby stała się środowiskiem odnowy parafii? Według papieża istotne są w tym względzie takie elementy, jak:

- odwaga przyszłości;
- wyobraźnia świętości;
- otwarcie się na powiew Ducha Świętego;
- propagowanie rozległego i gruntownego programu wychowawczego;
- wprowadzenie świeżości Ewangelii do codziennego życia;
- zapewnienie stowarzyszeniu dojrzałych, uformowanych animatorów;
- mobilizacja świeckich zdolnych do wielkiego zapału apostołskiego⁴⁷.

Papieskie przesłanie kończy się apelem do prezbiterów:

Pragnę na koniec, korzystając z okazji, wezwać wszystkich kapłanów, aby bez obaw przyjmowali w swoich parafiach Akcję Katolicką i jej działalność. W niej bowiem będą mogli znaleźć nie tylko cenną i skuteczną pomoc, lecz także zrozumienie i przyjaźń oraz bogactwo płynące z dzielenia się darami duchowymi każdego członka wspólnoty⁴⁸.

⁴² Por. Jan Paweł II, *Rola Akcji Katolickiej w parafii...*, dz. cyt., 2.

⁴³ Por. P. Jarecki, *Uczynić nową...*, art. cyt., s. 37.

⁴⁴ Por. Jan Paweł II, *Rola Akcji Katolickiej w parafii...*, dz. cyt., 2; P. Jarecki, *Uczynić nową...*, art. cyt., s. 38. O tej komunii już wcześniej pisał papież w swoim liście apostołskim: „Zanim przystąpimy do programowania konkretnych przedsięwzięć, należy krzewić duchowość komunii, podkreślając jej znaczenie jako zasady wychowawczej wszędzie tam, gdzie kształtuje się człowiek i chrześcijanin, gdzie formują się szafarze ołtarza, duszpasterze i osoby konsekrowane, gdzie powstają rodziny i wspólnoty. Duchowość komunii to przede wszystkim spojrzenie utkwione w tajemnicy Trójcy Świętej, która zamieszkuje w nas i której blask należy dostrzegać także w obliczach braci żyjących wokół nas”. *Novo millennio ineunte*, 43.

⁴⁵ P. Jarecki, *Uczynić nową...*, art. cyt., s. 39.

⁴⁶ Jan Paweł II, *Rola Akcji Katolickiej w parafii...*, dz. cyt., 3.

⁴⁷ Por. tamże; P. Jarecki, *Uczynić nową...*, art. cyt., s. 40.

⁴⁸ Jan Paweł II, *Rola Akcji Katolickiej w parafii...*, dz. cyt., 4.

AK istniejąca i rozwijająca się w parafii w ścisłej współpracy z proboszczem może stać się szansą dla rozwoju parafii i przynieść błogosławione owoce. Na uzasadnienie tej tezy wystarczy przytoczyć konkretne inicjatywy podjęte i sfinalizowane, bądź kontynuowane w kilku parafiach diecezji kieleckiej:

- tworzenie parafialnych bibliotek, czytelni i świetlic;
- przeprowadzanie konkursów o tematyce religijno-patriotycznej;
- organizowanie wakacji i ferii zimowych dla dzieci potrzebujących opieki;
- pielgrzymki (piesze, rowerowe i autokarowe) na spotkanie z Ojcem Świętym i w różne miejsca kultu religijnego;
- propagowanie czytelnictwa prasy katolickiej i dobrej książki, zorganizowanie punktu sprzedaży książek;
- spotkania opłatkowe dla osób samotnych, niepełnosprawnych i ubogich, wieczory kolęd i pieśni maryjnych;
- organizowanie paczek żywnościowych, zbiórka odzieży;
- pomoc w utrzymaniu porządku i estetyki w kościele, placu przy kościele i w domu parafialnym;
- inicjatywa wydawnicza (opracowanie historii parafii, redagowanie czasopism parafialnych);
- oprawa liturgiczna Eucharystii;
- pomaganie dzieciom w nauce, organizowanie dla nich czasu wolnego;
- powołanie klubu sympatyków Radia Maryja;
- utworzenie wypożyczalni kaset video;
- zagospodarowanie gablot ogłoszeniowych, w których umieszczane są bieżące informacje z życia AK, Rycerstwa Niepokalanej, Apostolstwa Maryjnego i Stowarzyszenia Rodzin Katolickich;
- zbieranie podpisów w obronie życia poczętego oraz przeciw pornografii;
- pomoc charytatywna: troska o osoby samotne i chore w parafii⁴⁹.

To tylko kilkanaście przykładów, które świadczą o możliwości owocnej współpracy świeckich z duszpasterzami, a także o ogromnych możliwościach twórczych, które tkwią w świeckich. Papież uświadamia, że „w Kościele wybiła godzina laikatu”⁵⁰. Należy wyrazić życzenie, aby w wielu parafiach w Polsce i w diecezji kieleckiej ta godzina wybiła jak najszybciej.

⁴⁹ Wymienione dzieła zrealizowano, bądź są realizowane, w parafiach: Św. Michała Archanioła w Koniecpolu, Miłosierdzia Bożego w Kielcach i Św. Jadwigi Królowej w Kielcach. Por. *Sprawozdanie z działalności Parafialnego Oddziału AK w parafii Św. Michała Archanioła w Koniecpolu*; *Sprawozdanie z działalności Parafialnego Oddziału AK w parafii Miłosierdzia Bożego w Kielcach*; *Sprawozdanie z działalności Parafialnego Oddziału AK w parafii Św. Jadwigi Królowej w Kielcach*, w: Archiwum AK w Kielcach.

⁵⁰ Jan Paweł II, *Kościół wspólnotą ewangelizacyjną...*, dz. cyt., s. 16.